

verba blasphemie; fecisse tamen plurima avarè et crudeliter et omnino tyrannicè cogitabat, licet sua ipsam cogitatio falleret; sed linguam antea exeruisse blasphemam non putabat, quod nuper cap. 54, significavit cum dixit: *Quia addit super peccata sua blasphemiam*; scilicet ad antiqua peccata novam blasphemiam. Unde patet verba illa: *Hanc enim cepisti sequi post miseriam*, non ita accipienda, quasi Jobus justè prius egisse, at miseriam instigante peccasse existimaretur; sed quasi præteritis sceleribus novum illud horrendumque blasphemie peccatum apponeret à multis capitibus conflatum, puta ex assertione proprie justitiæ et reprehensione divinæ providentiæ. Ita Sanctus noster et Joannes à Jesu Maria, et ante illos S. Gregorius lib. 26 Moralium, cap. 29: *Iniquitatem, inquit, post miseriam sequitur, qui post mala, quæ pro correctione sustinet, ferventi corde impatienter se factibus inflammat. Quod B. Jobum perpetrâsse Eliu credidit, qui eum inter flagella positum liberis effari vocibus audivit; videlicet nesciens, quia omne quod dicit, non hoc de iniquitate impatientie, sed de virtute veritatis protulit; quia ab interni judicii sententiâ nec cum se justificaret erravit.*

VERS. 22.—*ECCLE DEUS EXCELSUS IN FORTITUDINE SUA, ET NULLUS EI SIMILIS IN LEGISLATORIBUS* (1). Optârât Jobus examen, et rogârat cur ita eum Deus judicaret, aliaque id genus: quibus occurrit Eliu, Dei fortitudinem et sapientiam, cui nemo ex legislatoribus parem adeptus esset, proponens, ut Jobus legi divinæ collum subderet, bonique consuleret calamitatem à Deo illatam, quam ex divinæ legis præscripto patienter ferre deberet. Sed quinam erant hi legislatores quibus Deum præferret? quos enim celebravit antiquitas, quosque refert D. Isidorus et ex illo Gratianus in Decretis: Moyses, qui leges dedit Hebræis, rex Phoenæus Græcis, Mercurius Trismegistus Ægyptiis, Solon Atheniensibus, Lycurgus Lacedæmonis, Numa Pompilius Romanis, etc.; omnes sunt posteriores ipso Eliu et Jobo. Legislatores certè illo tempore erant tyranni, qui potentia et viribus prævalebant, qui ceteros per vim sibi subjugabant, subjectosque tenebant: hi leges imponebant secundum suæ tyrannidis affectum, qui propterea præcipiebant id quod durum, asperum, importabile ac sæpè erat impossi-

(1) *In Deu excelsus est suo robore*, omnia robore et potentia superat. Alii, quia verbum in formâ hiphil positum est, transitive vertunt: *Exaltat suo robore scilicet hominem*, alii: Afflictus, admirandâ suâ potentia servans ab interitu, qui illis imminet. Sed præstat intransitive sumi, q. d.: Atollit sese robore suo. Sic hiphil et kal sæpè conveniunt significatione intransitivâ. *וְאֵין כִּימוֹתָיו* supra 20, 12, vid. et Exod. 20, 12, Deut. 25, 15, Ps. 25, 17. Rationem quæ movere Jobum debeat, ut ab istis peccatis desistat, denuo petit Eliu à sublimi majestate, perfectione, potentia et sapientia Dei. *כִּי כִמוֹתָיו*, *Quis ei similis dicitur?* nemo existat tam sapiens, qui quomodo agere debeat, eum edocere possit. Unde in sapientissimâ suâ directione est acquiescendum. Aben-Esra confert Ps. 32, 8. Alii capiunt *וְאֵין כִּימוֹתָיו* h. l. significatione Aramæi: *sen* *וְאֵין כִּימוֹתָיו* h. l. Alexandrinus, qui *וְאֵין כִּימוֹתָיו* verit.

(Rosenmüller.)

bile: Deus autem cum illis omnibus sit potentior, non tamen leges suæ potentie commensuratas imponit, sed quæ congruant potentie ac facultati eorum quibus legem imponit. Hoc sensu potest intelligi id quod ad litteram ex Christi personâ dixit Isaias, postquam à Patre missum tanquam lapidem angularem exhibet, Isaiæ 28, 17: *Et ponam in pondere judicium*. In Hebræo est verbum *כִּימוֹתָיו*; quod propriè est librare in statera aut bilance; eo modo quo apud eundem Isaiam, cap. 40, 12, dicitur *Deus librare in pondere montes, et colles in statera*; q. d., in bilance statera librabo et ponderabo judicium.

Judicii nomine sæpè in Scripturâ sacrâ intelligitur lex, quæ nihil aliud est quam judicium quoddam rationis aut mentis legislatoris; quod tanquam sententia firma in subditos profertur. Ita David, Psal. 18, 10: *Judicia, inquit, Domini vera justificata*; et iterum Psal. 118, 62: *Super judicia justificavit tuæ*. Et Deus ipse conqueritur apud Ezechielem, cap. 10, 13: *Quoniam judicia mea contempserunt*; et apud Jeremiam, cap. 87: *Populus meus non intellexit judicium Domini*. Hoc judicium tradit quasi librando in statera. Ita enim fert legem suam evangelicam Christus, ut libret ac ponderet vires et facultates hominis, cui legem tradere parat; ut non sit majoris ponderis lex quam sit virtus propria, vel emendicata humeri illius cui est imponenda. Phariseos arguit Christus Dominus, quoniam *alligant*, inquit Matth. 23, 4, *onera gravia et importabilia super humeros hominum*; quia ea præcipiebant quæ vires excedebant numeri subditorum. Deus autem legem daturus ponderat prius quasi in una bilance vires hominis, ut lex in aliâ bilance posita non sit majoris ponderis quam ille portare aut sustinere possit. Hæc omnia mirè complexus est diligens ille divinæ legis scrutator dicens Psal. 110, 8: *Fidelia omnia mandata ejus, confirmata in seculum seculi, facta in veritate et æquitate*. Ubi expendit S. Basiliius illud signum universale omnia. Non sunt mandata ejus talia ut unum sit justum et conveniens, alterum injustum et disconveniens: *Omnia mandata ejus fidelia*; id est, firma, summâ firmitudine stabilia; quæ propterea nullâ contrariâ consuetudine abrogari possunt. Et meritò, quia omnia facta sunt in veritate et æquitate. In veritate quidem; quia recta sunt, utpote summæ veritati intellectus divini conformia; idèoque, inquit S. Basiliius, nihil obliqui, nihil tortuosi, nihil obscure, sicut humane leges continent: in æquitate verò; quia omnia ad nostram commoditatem sunt instituta: aut in æquitate, quia secundum æquitatem constituta sunt, idèoque possibilia. Non enim æquum esset, ut Dominus sub gravi penâ præciperet servo id quod illi esset omnino impossibile. De illis ipse David ait Psal. 118, 172: *Omnia mandata tua æquitas*: Paganus ex Hebræo veritè justitia. Talia ergo sunt ejus mandata, ut in se sint recta, et in ordine ad nos possibilia et convenientia. Justitia namque est, quæ æqualitatem facit et attendit. Quare si inæqualia essent viribus nostris Dei favore orbatis, utque injusta essent: quod de mandata divinis dici non potest, cum sint omnia in veritate et æquitate.

Præceptum quidem dilectionis inimici quibusdam visum est impossibile, quia videtur contra naturalem ejusque inclinationem, quam nemo potest tollere: aliis, contrarium propriæ conservationi et salutis: nulla enim res conservari potest, si contrariis non resistat et repugnet, ut docuit Aristoteles lib. 2 de Cælo: aliis, oppositum rationi et aequitati, secundum quam sicut justum est diligere diligentem, et benefacere beneficienti, videtur justum odisse odientem, et malefacere malefacienti: id namque est æqualitatem servare. Ita multi gentiles antiquitus sentiebant, imò et quamplurimi qui se fideles predicabant, ut ex Marcellino, Epist. 4, apud Augustinum, Justino Martyre in Apologo contra gentiles, S. Hieronymo in cap. 5 Matthæi et aliis Patribus constat. Verumtamen Deus noster, cui, ut dixit Eliu, *nullus ei similis in Legislatoribus*, tam sapienter procedit ut legem istam promulgans sicut simul rationes efficacissimas tradat, quibus demonstrat illam non impossibilem, nec injustam, nec rationi aut propriæ utilitati contrariam; quin potius possibilem, justam, secundum rationem, propriæque utilitati ac salutis maxime convenientem. Hinc etiam illam ante Evangelium David divino instinctu Spiritu agnovit, et exactissimè servavit, quando ab his in quos maxima beneficia contulerat, atrocissimis injuriis affectus, et ad mortem quæsitus, non tamen ipso ultus est, sed etiam benignissimè habuit, dicens Psal. 7, 5: *Si reddidi retribuentibus mihi mala*, etc. Et alibi eandem sibi ut optimum viæ ducem præfigi postulat cum ait Psal. 118, 53: *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, et exquiram eam semper: da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo*. Primò petit legem, quæ sit via ad veram justitiam et æqualitatem tenendam. Ut enim annotavit B. Ambrosius in Psal. 118, Octonario quinto vers. 2, hæc debet esse præcipua hominis cura, querere legem, secundum quam sine errore viam vitæ tenat, per quam justè vivat, et ad vitam veram tendat, ad quod institutum expendit illam divinam admonitionem Jer. 6, 16: *Hæc dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulat in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris*. Stare autem super vias est attentissimè considerare quænam via tenenda sit. Et certè nullum negotium gravius se potest homini offerre, quam quod ad rectam viam tenendam pertinet: si enim ab ea aberraverit, irreparabile malum incurrit. Propterea hæc negotio summa est adhibenda cura magis quam pecuniis, et quibusvis rebus seculari. Rectè ergo Deus clamat: *State super vias*. Et quoniam non potest homo à seipso veram viam invenire, hortatur Deus ut interroget et quærat ab eo qui illam potest docere Psal. 118, 53: *Interrogate de semitis antiquis*, id est, securis et certis, quas antiqui Patres tenuerunt. David itaque desiderans rectam viam tenere, à Deo postulat ut eam sibi designet et statuat dicens: *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum*. Et rectè quidem ad Deum ipsum recurrit: primò, quia leges imponere proprium est re-

gum et dominorum: quâ de causâ qui regnant dicuntur *Legum conditores, qui justa decernunt*, Prov. 8, 15. Dominus est qui legem imponit servo; Rex qui legem in Republica statuit. Intelligens ergo David supremam Dei potestatem et absolutum dominium, seque illius servum profitens, legem sibi ab eo imponi postulat. Secundò, quoniam intelligebat se à Deo creatum ad æternam beatitudinem, cujus viam solus ille noverat, qui illam tanquam finem instituerat, qui solus sufficienter potest ad eam ordinare.

Observant S. Ambrosius et Hilarius in dictum Psalmi locum, Davidem, cum hæc petitionem fecit, memoriâ tenuisse id quod Deus cum antiquis Patribus egit; quibus, quando eos ex Ægypto eduxit, ut in terram promissam introduceret, quoniam per desertum erat iter agendum, facileque poterat à recto itinere deviare, columnam illam celebrem nubis et ignis, quæ per diem solis æstum temperaret, et noctu viam ostenderet ambulantibus, et tenebras fugaret, præstitit. Hocque, inquit Ambrosius, est quod David dixit Psal. 98, 7: *In columna nubis loquebatur ad eos*. Per illam enim non minus clarè quam si verbis ageret et loqueretur, docebat et instruebat quando, quomodo et per quam partem iter esset agendum. Lex ergo viæ, inquit Ambrosius et Hilarius, columna illa dici poterat, quam divina providentia, non humanum arbitrium, constituit. Et rectè quidem ad Deum pertinebat hæc viæ regulam dare populo, quem ad terram illam, quam nunquam viderat, et cujus viam ignorabat, destinârat. Similiter intelligens David sibi ad æternam patriam proficiscendum, et nimis facile posse hominem à seopo aberrare, si suæ rationis ductum solummodo sequatur, petit à Deo sibi legem statui, quæ sit tanquam viam, quâ rectum iter teneat, per quam sine errore procedat.

Ceterum non tantum petit à Deo, ut legem sibi imponat, sed et postulabat ab eodem intellectum ad eam intelligendam: *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam*. Ut enim demonstrat D. Thomas in 1-2. quæst. 90, art. 1: Lex est actus intellectus et rationis illius qui illam imponit: et lex divina est actus quidam intellectus divini: ea autem quæ ad intellectum divinum pertinent nemo novit, nisi Deus ipse revelet. Lycurgus, Solon alique legislatores, quos antiquitas commendavit, cum leges ferebant, eorundem legitimum intelligentiam tradebant; quoniam erant actus intellectus divini; quos nemo rectè poterat capere, nisi ipsimet eosdem explicarent. Multo magis hoc ipsum dicendum est de illo, de quo scriptum est: *Nullusque similis in legislatoribus*: cujus cogitationes tam altè excelsæque sunt, ut dicit David Psal. 59, 6: *Cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi*. Et si quæ sunt hominis, ut inquit Apostolus 1 Cor. 2, 11, *nemo scit, nisi spiritus hominis qui in ipso est*; multo minus ea quæ Dei sunt cognoscet, nisi Spiritus Dei, qui in ipso est, nobis revelet. Id quod Deus ipse demonstrare voluit, quando in monte Sina apparuit Moysi defersens in manu suâ legem igneam, splendens et ac fulgidam, Deut. 33, 2: *Dominus, inquit, de Sina venit, et de Scir*

quod reliqua sua oratione persequitur; id probans ex mirabilibus ejus operibus, quæ eò pertinent, ut probet eum Deo, ut Job optatæ, non esse disputandum, neque rationes consiliorum ejus indagandas. *Quis enim* (inquit Apostolus, Rom. 11, 54) *cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Subjiciamus ergo summæ veritati intellectum humiliter; mysteria verò divina ne scrutemur superbè. *Mel invenisti* (inquit Sapiens, Prov. 25, 16), *comede quod sufficit tibi.* Mella dulcissima sunt divinitatis mysteria; sed quod sufficit comedendum; hoc est, ut exponit linealis Glossa, non plus sapiendum quam oportet sapere. Dionysius Carthusianus ad eundem locum: *Si mel, inquit, invenisti, id est, Deum contemplanti cepisti, et Scripturarum dulcedinem aliquantulum degustasti, comede quod sufficit tibi; id est, iuxta capacitatem intellectus tui te refice; neque incomprehensibilia comprehendere nitaris.* Item eodem capite, vers. 27, ait Salomon, *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est majestatis opprimetur à gloriâ.* Opprimitur à majestate et gloriâ Dei arrogans intellectus, qui illius unitatem arroganter scrutatur: ut is stomachus à melle opprimitur, qui mel multum comedit; et is homo ponderi succumbit, qui pondus vires excedens in humeros tollit. Divus Gregorius, lib. 14 Moralium, cap. 44: *Dulcis, inquit, est requisitio majestatis; sed qui plus hanc scrutari appellat quam humanitatis cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimit; quia velut immoderate sumptum mel perscrutantis sensum, diem non capit, rumpit.* Sic ille. Quemadmodum qui solis splendorem fixis in eum oculis contempletur, solis ipsius luce nimia obruitur et exæcatur; sic qui divinitatis radios ardentissimos temerè et insolenter intuetur, coruscanti eorum splendore opprimitur. *Altiora te ne quæsieris* (inquit Ecclesiastes, cap. 5, 23), *et fortiora te ne scrutatus fueris.* Alius nostro intellectus est mysterium Divinitatis et fortius. Non potest parvus intellectus ad altissimum peringere myste-

assequi non possumus, nec millesimam ejus partem, quia humanæ menti incomprehensibilis est. Porro alii 777, etsi hic sit *athnach*, jungunt cum sequenti hemistichio, ut passim fit in tribus, ut supra, r. 7: *Nec scimus numerum annorum ejus, nec est ei investigatio, i. e., nec pervestigari potest.* Sed prius malo: Deus à nobis perfectè cognosci non potest; q. d.: Maximus est et incomprehensibilis.

NUMERUS, etc. Hebr.: *Numerum annorum ejus, (sub. non cognoscimus), nec est pervestigatio; numeri annorum ejus, et non inquisitio; numerus annorum ejus, et non, vel nec, investigatio, scilicet ei est.* Hebraismus est, ubi 7 et abundat; q. d., numeri annorum ejus nulla est pervestigatio. *Numerus, etc., investigari nequit, vel, infinitus; ejus annorum numero non est pervestigatio; verto, sicut numero annorum ejus (i. e., quod attingit ad numerum annorum ejus; nominativus absolutè positus), non est ei pervestigatio, hebr. et non, etc. Conjunctio 7 servit annexioni consequentis. Alii totum sic reddunt: *Ecce Deus immensus est (neque scimus), numerus annorum ejus, et non est pervestigatio; ecce, Deus modis omnibus maximus est, ut ignoremus; numerum annorum ejus et viam eum pervestigandi.**

(Synopsis.)

rium; imbecillis mens non potest fortissimum capere arcana.

Duplex autem est causa, cur ad tantum mysterium non pertingamus: altera est in nobis, altera in ipso mysterio. In mysterio est infinita altitudo, que omnem superat intellectum, juxta illud Job 56, 26: *Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.* Id quod David etiam significat, dicens: *Mirabilia facta est scientia tua ex me, id est, præ me, nam captum meum excedit; confortata est, id est, fortis facta est, et non potero ad eam ascendere, non potero ei prevalere.* In nobis verò est causa magna imbecillitas. Unde D. Gregorius, lib. 9 Moralium, cap. 11: *Qui, inquit, in factis Dei rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat rationem videt; et post pauca ibidem subdit: Nequaquam sufficit sensus carnis, ut secreta penetret majestatis, etc.*

Sed heus tu, ó Eflu, quid mirum, si magnus Deus sue majestatis magnitudine humanam scientiam et intelligentiam exsuperet? longè majus prodigium, quòd Deus humilis et humilitatis vincat scientiam nostram. Multò enim minis admior, cum Deum nescio, quia se altius elevat, quam quia se humilitas abijcit: plus stupeo, cum Deus præ humilitate exinanitus à meis oculis disparat, quam cum præ altitudine sue majestatis eò subvehitur, quò nec visus, nec scientia mea pertingit. Majus denique signum Dei humilis profunditas quam Dei altissimi magnitudo. Audiendus hic D. Augustinus, lib. 4 de Trinitate, de cognitione nostræ infirmitatis agens: *Scientiam, inquit, terrenarium celestiumque rerum magni æstimare solet genus humanum. In quo profectò meliores sunt, qui hinc scientiarum proponunt nosse semetipsos; laudabiliorque est animus, cui nota est vel infirmitas sua, quàm qui eà non respectò vias siderum scrutatur etiam cognituras, aut qui jam cognitatas tenet, ignorans ipse quò viâ ingrediatur ad salutem et firmitatem suam. Idem argumentum videtur quondam Thaleti factum: is enim (ut est apud Alciatum in Emblemate centesimo quarto) cum aliquando stellas inspecturus astrolabium in cœlum intenderet, casu factum ut in foream incidere: tunc subridens ejusdem Thaleti famula: Heus, inquit, quò ratione cœlum intueberis, qui nec terram potis es intueri? Non sunt ergo superbè perscrutanda altiora mysteria; perscrutanda potius sunt humiliter Dei mandata, ut illa exequamur, juxta illud Psalmi 118, 69: *In toto corde scrutabor mandata tua; item ibid., v. 54: Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo.* Quamobrem Sapiens postquam dixit, Eccl. 5, 22: *Altiora te ne quæsieris, etc., illud addit: Sed quæ præcepit tibi Dominus, illa cogita semper.* Plura de Dei incomprehensibilitate et incognoscibilitate ejus vide sublimiter apud S. Dionysium Areopagitam, lib. de divinis Nominibus, cap. 1, et mysticæ Theologicæ cap. 4 et 4, et ibidem nostras Annotationes.*

NUMERUS ANNORUM EJUS INESTIMABILIS. Periphrasis est æternitatis, que tempora omnia sine ullo successu complectitur, sed ad captum nostrum per inestimabilem annorum numerum explicatur. Ita D. Gregorius, lib. 27 Moralium, cap. 4: *Dicere utcumque æternitatem voluit, et ipsam æternitatis longitudinem annos vocavit. Cum enim brevitatem temporis dilatare volumus, momenta per horas, horas per dies, dies per menses, menses autem per annos extendimus. Quia ergo per amplum quiddam dicere voluit, sed quid diceret latius non invenit; idè, annos sine æstimatione numeri multipliciter dicens: Numerus annorum ejus inestimabilis: ut diu ea quæ apud se sunt proluxa multiplicat, æternitatis longitudinem se metiri non posse infirmitas humana cognoscat. Tende itaque oculum in æternitatem, ut videas Deum, vel quando est à principio, vel quousque; et nusquam finis superior, qui: esse non incipit: nusquam finis inferior, quia esse non desinit: intra ipsam omnia conquantur; ipse verò circa omnia sine spatio extenditur, sine loco dilatatur, etc.* Sic ille. Huic tam salubri considerationi lubet paulò diutius admirando immorari, ut soli Deo æterno vivere et placere consecuscamus.

Æternus Deus dicitur primò: quia infinito intervallo ante omne tempus imaginabile fuit, et infinito intervallo seu infinito seculis post omne tempus imaginabile erit. Concipere retrò ante mundum conditum tot myriades seculorum (seculum voco durationem centum annorum) quot sunt arenæ in omnibus littoribus; quot guttæ in omnibus aquis; quot folia in omnibus arboribus; quot gramina in omnibus pratibus; quot semina in agris; quot pili in omnibus animalibus: et huic incomprehensibili numero adde tot miliones seculorum, quot pulvisculi sunt necessarij ad implendum totum universum corporeum (de quo fusè noster Clavius in Sphæram) adhuc Deus totum illud temporis incomprehensibile spatium, quod nobis videri possit instar cuiusdam æternitatis, infinitis seculis et seculorum infinitis millionibus antecessit. His adde longè majora; multipliciter totus iste numerus seculorum intellectus angelico, ratione quadratà vel cubicà, semper ascendendo, quantum per mille annos iste actus repeti potest, adhuc infinito intervallo et infinito seculis Deus prior et antiquior deprehendetur. Idem dicendum, etiamsi tot fant cubice multiplicationes ordine recto ascendendo quot arenæ sunt necessariz ad implendum universum. Nullus numerus annorum vel seculorum tam ingens à mente creata retrorsum concipi potest, qui tandem desinat in certum terminum, et ante illum terminum supersint infinita secula, quibus Deus illum terminum antecesserit. Ob hæc causam vocatur *Antiquus diem et primus ac novissimus.* Simili modo concipienda æternitas in futurum. Concipie in futurum tot miliones seculorum quot modò assignavimus: exactis omnibus illis adhuc restabant alii miliones seculorum, et quidem infiniti, quibus Deus cum sanctis suis regnabit, et damnati apud inferos torquebuntur. Nec potest ullà mente creatà tanta multitudo seculorum concipi, quin illà exactà et post illam adhuc alia multitudo seculorum infinita non sit subsecutura. Ubi advertendum est, integram æternitatem, quatenus dicit quendam dura-

tionis extensionem, nostro modo concipiendi quasi duabus constare partibus (etsi in seipsa sit tota simul, nec partibus careat): quarum altera concipitur ut existens completè ante omnia secula imaginabilia, quasi semper exacta, hæc soli Deo convenit; nec potest ullam creaturam illius esse capacem, ut henc probat Lessius noster, lib. 4 de Perfectionibus divinis, cap. 2. Altera concipitur ut existens post omnia secula imaginabilia, quasi semper futura, ita ut nihil unquam de eà deceptur quò possit imminui. Hæc communicari potest rebus creatis. Sic enim et mundus renovatus, et beatus Sanctorum et tormenta peccatorum æterna erunt.

Secundò, Deus dicitur æternus, non solum quia ante omne tempus conceptibile infinitis seculis exiit, et post omne tempus conceptibile exiit; sed etiam quia omnia bona sua, omnem potentiam, sapientiam, beatitudinem, omnia gaudia et oblectamenta, que per infinitum tempus acquirere posset, perfectissimè in unum collecta habet, et immutabiliter ex omni æternitate in omnem æternitatem absque omni initio et fine possidet, ita ut nulla ei fieri possit accessio, nulla decessio. Nemo in hæc vità potest omnes voluptates, omnes oblectationes et gaudia, quibus toto vitæ decursu fruitur, simul habere collecta, ut simul omnia illa sentiat, et percipiat, illisque simul fruatur: imò non posset ea simul perferre, sed moretur gaudij magnitudine, corde se nimium dilatante: ut constat multis exemplis eorum qui gaudio ex unà aliquà re desperatè concepto repente expirant. Ad Deum omnia gaudia, et omnem delectationem, quam infinito tempore de infinitis bonis percipere posset, simul et collectam per totam æternitatem possidet. Unde triplici ratione gaudium Dei est infinitum: Primò, quia est de bono infinito, nempe de essentia suæ excellentiâ; id que tantà cum perfectione, ut ei omninè exæquetur; et ulterius est de bonis infinitis, que in essentiâ divini eminenter continentur. Secundò, quia simul et confertè habet omne gaudium, quod per infinitum tempus successivè percipi potuisset. Tertio, quia hoc totum simul possidet non finito aliquo tempore, sed per omnem æternitatem. Sicuti si daretur lux corporalis intensivè et extensivè infinita, et tota perfectio extensiva contraheretur in punctum; et illa lux sic contracta esset in infinitum diffusa, ubique tota perfectè existens: pari modo Deus omnes suæ cognitiones, omnia consilia, omnia decreta simul ab æterno immutabiliter concipit et retinet; ita ut nihil novi possit cogitare, nihil novi ei posset occurrere, nihil etiam vel antè decernere, quod ab æterno non cogitavit, voluerit, statuerit, decreverit; nihil permittere fieri in tempore, nisi quod decreverit in æternitate. Semper enim æternum decretum circa omnia et singula debuit processisse, sine quo in tempore nihil fieri potest. Non quòd Deus absolutè non possit facere alia quam que fecit aut facturus est: absit: potest enim alia et alia sine fine, etsi re ipsa non decreverit facere; nisi fieri tamen non potest, ut re ipsa aliquid faciat, nisi decretum faciendi ab æterno processerit. Itaque potest

quasi tectus et inclusus apparere solet, ut narratur in Exodo : *Gloria Domini apparuit in nube*; adeo ut Regibus vates quasi ovantis nobile spectaculum laude et prædicatione consecutus exclamari Psal. 67, 55 : *Magnificentiæ ejus in nubibus*. Quam magnificentiam ab æterno Patre in veteri lege patefactam tantum abest ut Filius novo in Testamento imminuisse putandus sit, ut etiam cumulari : nam in sua gloriosissimâ Transfiguratione, ubi eluxit *magnifica gloria*, ut D. Petrus testis oculatus prodidit, pro regifico instructo et splendore eximie pompæ grande veluti et blatteum adhibuit conopeum roseæ nubis, non divinitate minus quam argenteâ luce radiantis. Et cum victor remearet in cælum domitâ morte, ebreoque spoliato, non leonibus, ut quidam in Capitolium, non elephantis, ut alii, nec ut communis triumphantium mos fuit, insingnibus equis in Empyreum est invehctus; sed *nubes suscepit eum*; et, quod subtiliter fuit notatum à S. Chrysostomo, paternam curram deligere voluit jam toties à divinitate usurpatam, ad indicandam augustissimam dignitatem. Inde quoque ad decretorum magnam diem et tribunal universitatis cum gloriâ et majestate in nubibus vest venturus, ut Evangelium monent.

Non solum autem Deus in signum majestatis extendit nubes quasi tentorium suum; verum etiam ad defensionem et protectionem suorum, quemadmodum in sacro hymno David cecinit, Psal. 104, 59 : *Expandit nubem in protectionem eorum*, vel, ut vertit S. Ambrosius, *ad protegendum eos*. Quam nubem vates Purpureus recte nominat *protectionem*, S. Hieronymus vertit ex Hebræo *tenorium*, alii *umbraculum*. Paraphrastes Chaldaeus : *Expandit, inquit, tentorium suum in nubibus tanquam velamen*. In libro Sapientiæ dicitur *velamentum diei*, in Græco *ἐπιπέλασμα*, presidium, munimen, et tutela. Et aliâs vocat *πίδαξος ἐκτετατος*, peropportunum et magnificentem peregrinationis hospitium, castris videlicet positâ sub aureâ nube veluti regio conopei, intermicantibus leniter radiis ut argenteis bullis gemmeoque fulgore. Adhuc eandem ipsam nubem exhibuisse solem *ἀστὴρ*; noster interpres vertit *sine laesurâ*, hoc est, innocuum, non astu molestem, non calorâ magnitudine gravem, non telis

radii in nubes diffunduntur, earumque densitate et opacitate obtunduntur. Vel 5° fulgur, quod facit emicare è nube. Synecdoche generis.

CARDINES QUOQUE MARIS OPERIET, ET RADICES MARIS TEGIT, LEGIT, OPERIET, OPERIET, RURSUM NUBE OBTEGIT, ETC., VEL NUBILIBUS. *Operi*, nempe vapor, i. e., vapor copiosus consurgit è mari propter radios solis, unde fit pluvia. Alii, *legit*, nempe luce illâ, i. e., fulgure, penetrante scilicet per aquas maris. Maris autem meminit, quia vastum est, et amen totum, quum Deo visum fuerit, nubibus tegitur. Sed quid hic *radices maris*? Resp. : 1° Fundus sive abyssus maris. 2° Superficies maris, quam sic vocat, ob fluctus vagos qui in diversa seinduntur more radices. 3° Terra, cui incumbunt maria, quam inbribus humectat et obtegit. 4° Extrema maris littora et ultimi fines. *Tegit radices*, etc., i. e., totum maris ambitum. Simul *radicum maris* meminit, quod aquæ maris sint velut radices nubium, quia illis materiam unde gignuntur suppeditant.

(Synopsis.)

diei, ut cum Lucretio dicam, pestem et perniciem adferentem. Eadem enim nubes, quæ armatas copias Israël comitabatur, in modum igneæ columnæ angelorum manu figurata, et prævia dux erat longæ et periculosos itineris, ordinesque antecedeat; et super omnem exercitum latè intentâ erat; quam Salomon ait legiones Hebræorum *excitavit, obumbrasse*; eademque annos omnino quadraginta per deserti anfractus ab ardore solis Dei populum defendisse produnt Hebræi. Cùm verò cum delectis equitibus Pharaô et numerosâ militum manu piâ castrâ insequeretur, et Ægyptii crudelitatem anhelarent, nec animos cruoris sitientes aliâ ratione posse restinguere, nisi omnium interfectione viderentur; angelus nubem à castrorum principis ad extrema deduxit, interque instructas Ægyptiorum copias atque Hebræorum expandit, sic ut hostium non modò vis atque ferrum, verum etiam et aspectus arceretur. De quâ nube illud David intelligendum putat Bellarminus, Psal. 104, 59 : *Expandit nubem in protectionem eorum*. Erat enim ut prætentum vallum, quod Nilivæ illæ furie cælo minantes nullâ vi et machinatione frangere potuissent.

Mysticè S. Gregorius, lib. 27 Moralium, cap. 6 : *Extendit, inquit, nubes Dominus, diem ministris suis viam prædicationis aperiens, eos in mundi latitudinem circumquaque diffudit. Bene autem dictum est : Quasi tentorium suum. Tentorium quippe in itinere poni solet. Et cùm Prædicatores sancti in mundum mittuntur à Domino faciunt, unde scriptum est, Malach. 3, 1 : Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Et unde rursus per Psalmistam dicitur Psal. 67, 5 : Iter facile ei qui ascendit super occasum. Iter quippe per eos agit, diem humanis cordibus eorum se eloquio infundit. Atque in hoc itinere tentoria Dei sunt hæc eadem corda sanctorum, quibus quasi in viâ quiescendo tegitur, diem per hæc ad mentes hominum veniens agit que disposuit, et non videtur. Hinc est quòd simul omnis synagoga tentorium vocatur, cum cessasse à prædicatione sacerdotæ Dominus per Jeremiam queritur dicens, Jer. 10, 20 : Non est qui extendat ultra tentorium meum, et erigat pelles meas. Hinc rursus de exterminatione ejus dicitur, Thren. 2, 6 : Dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum. Quia enim in unius populi cultu tunc Dominus inter homines latuit, eundem sibi populum tentorium vocavit. Unde et rectè nunc nubes ista ejus tentorium dicitur : quia ad nos Deus per gratiam veniens, intra prædicatum suorum mentes operitur. An Paulus ejus tentorium non erat, cum ob Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum ad corda mortalium veniens, in ejus mente Dominus quiescebat? Nubes quippe erat hominibus, tentorium Deo : quia quem prædicandum infundeat audientibus, hunc invisibiliter in mente retinebat. Idem rursus diem catenis vinctus Romanam petens Paulus occupaturus mundum, latens in ejus pectore quasi sub tentorio ibat Deus : quia et occultus videri non poterat, et per verba prædicationis proditus iter inchoatæ gratiæ sine cessatione peragebat. Ita S. Gregorius. Ecce quomodo Paulus non solum per naturam, sed*

etiam ex vinculorum colligatione infirmus, tamen præsentem Deo, ac in ejus pectore quasi sub domestico tentorio degente, ibat Romam, inde velut à capite debellentis mundum. Notanda verò ratio presentie Dei : quia iter, inquit, *inchoatæ gratiæ sine cessatione peragebat*. Mirum enim videri poterat, quomodo colligatus homo in ipso cursu prædicationis non præpediebatur vinculis? et tamen ratio admirationem tollit; quia scilicet in ejus pectore tanquam sub tentorio ibat Deus, non solum interiora confirmans, sed etiam exteriora complanans, atque adeò, quasi nihil obstaret iter prædicationis, sine cessatione peragebat.

Hæc spectare videtur doctum Isaie emblemata, qui cum vellet apostolicos viros quodam symbolo exprimere, nubes volantes oratione suâ pinxit, atque in bono, ut aiunt, lumine collocavit : cùmque illorum videret promptum et paratum animum ad Dei notum et voluntatum, ut non minus quam beati spiritus ferre alas viderant; cùm pie mentis admirandam magnitudinem, cùm eximie vim charitatis sese latè ad omnium bonum et salutem effundentes, cùm beneficam voluntatem, quam labor nullus atque defatigatio retardare queat in tuendis hominum animis, et promovendis ad felicitatem, illius tante tanque excellentis virtutis specie obstupefactus rogat, Isaie 60, 8 : *Qui sunt isti, qui ut nubes volant? quales tandem illi sunt?* homines dicam, an heroes de numero celestium geniorum, qui non tantum unâ contenti civitate atque provinciâ sacro impetu volatque feruntur, ut per omnes mundi plagas aureum doctrinæ imbrem et sanctimoniam fluentem spargant, sese totos cum Apostolo impendant et superimpendant, inflammato omnes studio et æquante coelos charitate juvent? S. Ambrosius, lib. 1 Officiorum, locum hunc Prophete de volatu ad cælestia interpretatur : et Platonis etiam theologiam quidam adferunt de animæ vi atque naturâ, que, cùm exiit perturbationes adversis dominam rationem incitatas, et cepit cum virtutibus habere commercium, producit, inquit, ille Academiæ princeps, ex sese pennas, quibus in cælum tollitur, inhiatque divinis rebus. Et certè ob eandem ipsam rationem D. Thomas in Epistolam ad Hebræos viros sanctos appellari nubes in divinis monumentis ait. Sed idem Plato in Phædro Deo Opt. Max. *πτερύξας ἄρνας, curram volacrem* attribuit, cùm à divinis Litteris id fuisset mutuas, ut vult Justinus Martyr in Parennetico : et, opinor, ejus latè patentem et in omnes partes fusam providentiam voluit innuere. Attingit enim, ut ait Salomon, Sap. 8, 1, *à fine usque ad finem, mirumque in modum semper immotus in perpetuo veluti cursu est et volat*, ut bene de omni hominum genere mereatur Ad ejus se exemplum accommodantes viri apostolici, magno quodam sinu amoris totius mundi regione complexi, evolare ad omnes gestium, atque animas si fieri posset, omnes secum in cœlum evehere. Sic Theodoretus in Cantica monet, Isaiam longè ante prospicientem sanctos Apostolos, tanquam aligeri quosdam universum orbem terrarum pervolantes magnâ voce clamasse : *Qui sunt isti, qui ut nubes vo-*

lant? Talis fuit D. Paulus omni laude superior, cujus ardor immense charitatis unius Judææ finibus contineri non potuit, sed epudis omnium salutis et felicitatis, ut nubes volans ad Corinthum, in Peloponnesum, in Macedoniam; irrigat Asiæ urbes atque Europæ; lustrat Hispaniam; insulis quoque per Ægeum mare sparsis Evangelii lumen impertitur; in Italiani catapulm celestium bonorum inducit; pluit undique aureum imbrem religionis et sanctitatis. O mirificam nubem! quàm sol magnus ad mortalium bonum altè sustulit, et uberius illuminavit, atque, ut sequitur, fecit eam *fulgurare lumine suo desuper*, id est, miraculis coruscare. *Quid enim sentire fulgura* (inquit S. Gregorius, lib. 1. cap. 6.), *nisi miracula debemus? de quibus per Psalmistam dicitur : Fulgura multiplicabis, et conturbabis eos*, Psal. 17, 15. *Per has ergo nubes lumine suo desuper fulgurat* : quia per prædicatores sanctos insensibilitatis nostræ tenebras etiam miraculis illustrat. *Cumque nubes iste verbis pluit, cùmque miraculis vim coruscæ lucis operiant, extremos etiam mundi terminos in divino amore convertunt. Unde rectè subditur : Cardines quoque maris operiet. Omnipotens enim Deus coruscantibus nubibus cardines maris operiet*; quia emicantibus prædicatorum miraculis ad flentem etiam terminos mundi perducit. Ecce enim pœc cunctarum jam gentium corda penetravit : ecce in unâ fide orientis limitem occidentisque conjunxit.

VERS. 51. — PER HÆC ENIM JUDICAT POPULOS, ET DAT ESCAS MELTIS MORTALIBUS. Id est, per nubes et pluvias, per fulgura et tonitrua et similia mille, Deus hominibus calamitates adfert et commoditates, signibus supplicia et insontium meritis mercedem rependens. Notum enim est pluvias è nubibus effusis aliquando quidem homines paniri; non rarò verò etiam recreari et ali; et ex iisdem nunc copiam, nunc inopiam existere. Hujus rei varia Deus documenta præbuit. Primum, cùm rupis cæli cataractis Noetico sæculo mundum delevit; et deinde Ægyptios grandine afflixit. De cælo quoque contra Sisaram dimicatum esse dicitur. Quin et tonante cælo perterriti atque fugati fuerunt Palestini; ita ut quædam arma Dei in nubibus dicantur esse reposita; de quibus vide infra, cap. 58, vers. 22. Vicissim etiam per nubes Deus hominibus alimenta præbet, dum ex illis opportunos effundit imbres, et exhibitata herbarum viriditate terra, hominum etiam animos confirmat et exhilarat. Ita Sæuicius.

Mysticè S. Gregorius, lib. 27 Moralium, cap. 6 : *Per hæc, inquit, mirum verba prædicatorum, id est, guttas nubium, per hæc fulgura miraculorum Deus populos judicat; quia eorum corda territa ad penitentiam vocat : nam diem superna audiunt, diem mira, opera attendunt, mox ad corda sua redeunt, et se de antecæcis pravitatibus affligentes æterna tormenta pertineant. Sed per easdem nubes, per quas terror infligitur, etiam esca datur : quia magna prædicatorum dispensatio est, ut sic sciunt superbientium mentes affligere, ut etiam afflictos noverint consolationis eloquio nutrire; quatenus et peccantes de æternis suppli-*

mo septimo, in passione Christi: rursusque ubi voluerit splendorem solis jubar terrae restituere, vel post noctem reducturus diem, vel post tempestatem redditurus serenitatem, ex ipsius praecepto, decreto et ordinatione post occultationem iterum sese mortalibus ostentat. Eandem porrò lucem quasi possessionem propriam suis Deus amicis promittit et annuntiat, dicitque illos visuros esse post tenebras lucem, et ad illam reversuros esse fortunam, ex qua prius ad modicum tempus exciderant. In luce enim non solum intelligitur illud quod propriè sonat, sed etiam quod in eâ metaphorico sensu significatur, nempe quiddam latum et optabile est. Est autem theologicum id quod Eliu his ultimis verbis insinuat, dum ex aspectabili luce sese ad lucem immensam, divinam et aeternam effert; ad quam Dei amicos ascendere posse testatur. Et quidem appositè; nam solis lux nobilissima, quam mundum exhilarat, fovet, illuminat, idoneis rerum divinarum contemplatoribus usui maximo est ad ascensum in divina, quibus immortalis animus illustratur et pascitur, uti pulchrè docet S. Dionysius Areopagita, lib. de divinis Nominibus, cap. 4.

Potest item versus iste ultimus sic accipi, quasi Deus moncat amicum suum fidelem, quòd sol lucens, sive cælum lucidum, sit possessio, hoc est, locus possessionis ejus: quia locum illum glorie Beatiorum destinavit, ad quem bonis operibus paratur ascensus. Et in hæc expositione lux pro corpore lucido accipienda, et pro cœlesti fabricâ illa, quae tenebrarum experta est, uti decet locum divinae lucis consortio decretum.

Potest denique sic versus idem explicari, quasi Deus annuntiet amico sive homini gratiâ divinâ illustrato, quòd lux solis pertineat ad possessionem sive opes suas. Nam sicut, qui malè agit, odit lucem, ut non arguatur ejus opera; ita è contrario, qui rectè agit, amat et querit lucem ut rem sibi congruentem; cui aptè dicitur, posse ad illam ascendere, hoc est, ad loca conspicua prodire, ubi lux affulget, ut eo ipso discernatur à peccatoribus, qui latebras exquirunt, et hominum conspectum, conscientia carpenite, refugiunt.

Allegoricè rectè dici potest Christus in manibus suis divinitatis et glorie lucem abscondisse, quando homo factus nostrae mortalitatis vestem induit, et Deitatis suae gloriam celavit: aptè verò in manibus abscondisse dicitur, quia lux in manibus abscondita vix potest ita celari, quin per digitorum saltem rimas aliquo modo ejus splendor non emittet: ita Christi divinitas et gloria quasi in manibus celalatur assumptae humanitatis, per quam velut per manus operabatur Deus: erat enim illa conjunctum divinitatis organum. Quamvis autem sic Christus verè Deus absconditus esset, quandoque tamen glorie suae radios per humanitatem emittebat, dum vel mortuos ad vitam revocabat, cæcis visum restituebat, curabat infirmos, dæmones pellebat; presertim verò cum in monte Thabor gloriosus apparuit, tunc præcepit luci, hoc est, glorie deitatis, ut rursus adveniret: singulari enim modo tunc divinitatis suae et glorie dedit indicia. Nec mi-

rum, quia in manibus suis absconderat lucem, promptumque erat illi, quoties libuisset, et abscondere et aperire gloriam suam. Sed cur id tunc potissimum præstitit sequentia verba declarant:

ANNUNTIAT DE EA AMICO SUO, QUOD POSSESSIO ERAT SIR, etc. Nam ut annuntiaret amicis suis de hæc suae glorie luce, quòd possidere eam et ad eam ascendere possent, ideò gloriosus apparuit; ideò divinitatis suae sic voluit radios quosdam emittere; ideò Petrum, Jacobum et Joannem testes glorie suae esse voluit; nimirum, ut ita suorum spem erigeret, et qui ipsam ducem sequi vellent, intelligerent posse se post laborem et crucis tolerantiam ejusmodi gloriam adipisci. « Electro enim et dilecto (inquit S. Bernardus ad Fratres de Monte Dei) aliquando vicissim lumen quoddam vultus Dei ostenditur; sicut lumen clausum in manibus patet et latet ad arbitrium tenentis: ut per hoc quod quasi in transcurso vel in puncto permittitur videre, inardescat animus ad plenam possessionem luminis aeterni et hereditatem plenae visionis Dei: cui ut innotescat aliquatenus id quod ei deest, nonnunquam quasi pertransiens gratia perstringit sensum amantis, et eripit ipsum sibi, et rapit in diem, qui est à tumultu rerum ad gaudia silentia, et pro modulo suo ad momentum, ad punctum id, ipsum ostendens ei videndum sicut est; interim etiam et ipsum efficit in idipsum, ut sit suo modo sicut illud est. Ubi cum didicerit quid intersit inter mundum et immundum, redditur sibi, et remittitur ad mundum cor, ad visionem, ad aptandum animam, ad similitudinem: ut si aliquando rursus admittitur, sit purior adhuc ad videndum, et stabilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humanae imperfectionis quam in lumine vultus Dei, in speculo divinae visionis. Ubi in die qui est, plus et plus videns quid sibi deest, emendat in dies similitudine quiddam deliquit dissimilitudine, similitudine ei appropinquans, à quo longe factus est per dissimilitudinem. Et sic expressiorem visionem expressior semper similitudine comitatur. »

Tropologicè luci ac soli comparari labor potest, ut sicut corporeo oculo ad videndum necessaria lux est, sic et mentis oculo labor, ut virtutum actiones attingere possit; quod eleganter his verbis explicat Philo Judeus, lib. de Sacrificiis Abelis et Caini, dicens: « Labor inter præcepta bona numerandus, bellum cum voluptate gerit perpetuum: hunc enim, si verum dicendum est, omnis felicitatis omnisque virtutis principium hominibus Deus declaravit; sine quo nihil honestum apud mortales esse invenies. Nam sicut sine luce videre non possumus, quia nec colores, nec oculi ad videndum sufficiunt: hanc enim eum vinculum natura preparavit, quo coaptaretur coloris oculis: nam in tenebris neuter suam vim exserit, eodem modo anima oculis nullam virtutis actionem potest attrahere, nisi à labore eum luce adjuvus. » Quam ingenti luce perfunditur qui laborat! quantis tenebris obsidetur qui otium querit, laborem fugit! Et cui non grata lux, non gratus sol? cur igitur non sit et labor, qui

mentis lux et quidam sol est? Præclare profectò Eliu potentiam Dei effertens ait illum in manibus suis lucem abscondere, equè rursus præcipere ut adveniret; hoc est, ut exponit S. Thomas hic, « per opera virtutis suae facit, ut quandoque lux solis et stellarum nubibus occultetur; sed quia hæc occultatio non est perpetua, sed ad tempus, præcipit et ut « rursus adveniat, videlicet descendentibus nubibus. » Dicitur et homines in manibus suis lucem abscondere et lucem ostendere: nam dum laborando operi manum admovet, lucem ostendunt; si otio torpeant, abscondunt: aut certè tunc abscondunt lucem cum operantur quidem, sed labores suos tegunt, tegunt opera, nolunt videri. Lucem certè in manibus habent laborantes, quia ipsi luce perfundunt dum laborant, et cæteros quoque luce perfundunt dum videntur.

Illic intelligimus quid sibi illi Davidis verba velint, ubi de se ipso ait, Psal. 77, 72: *Et pavit eos in innocentia cordis sui; et in intellectibus manuum suarum duxit eos.* Itane verò intellectus manibus inest, inest lux? Utique prædite luce sunt manus, quia lucem laborantium quin et spectantium manibus imittunt, dum qui præest operi manus admovet, et manibus laborat. Numquid etiam Christus operum luce præditus esse manus voluit, cum illis lucernas affixit? *Sint*, inquit, Lucae 12, 35, *lumbi vestri præcincti, et lucernae in manibus*

CAPUT XXXVII.

1. Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo.

2. Audite auditionem in terrore vocis ejus, et sonum de ore illius procedentem.

3. Subter omnes caelos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae.

4. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suae; et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.

5. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia;

6. Qui præcepit nivem ut descendat in terram, et hiemis pluvias, et imbrat fortitudinis suae:

7. Qui in manu omnium hominum signat, ut novent singuli opera sua.

8. Ingredietur bestia latibulum, et in antro suo morabitur.

9. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab arcuro frigus.

10. Plante Deo concresecit gelu, et rursus latissimè funduntur aquae.

11. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt humen suum:

vestris. Quae verba sic ad nostram mentem interpretatur B. Gregorius, hom. 13 in Evangelia: « Lucernas ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus; de quibus profectò operibus Dominus dicit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* » Caret hæc luce, caret hisce lucernis, qui otio torpet, desidit atque socoribus laboris hostis indormit. Lux manibus et operibus inest luce gravidus labor, ut non abs re tantam cum sole cognitionem nexumque labor habere videatur, ut extorrens ad laborandum homines evocet, requiem ubi abierit concedat. Fulchrè Richardus Victorinus explicans illa verba Ecclesiastæ, cap. 1, 5: *Quo laborat sub sole, ait: Fortassè simpliciter accipiendum est, quia homines in hæc mundi parte inferiore degentes desper solis lumen accipiunt, et ad agenda opera usibus humanis necessaria illuminantur, ut videant; sicut scriptum est: « Ortus est sol, et exhibit homo ad opus suum et ad operationem suam usque ad vesperam. » Invitat igitur ad laborem mortales omnes sol dum oritur, refrigerium ubi recessit permissurus. Sed hic laboris et solis nexus tacitè hoc etiam indicat, laborem laborantibus lucem immittere, ut ex Philone dicebamus.*

CHAPITRE XXXVII.

1. *Tout ce que je viens de dire n'est qu'une faible peinture de la grandeur et de la puissance de Dieu; et c'est pour cela que mon cœur est saisi d'effroi, et qu'il sort comme hors de lui-même, dans la terreur que lui imprime cette suprême majesté.*

2. *Pour vous pénétrer vous-même, ô Job, de cette crainte salutaire, écoutez avec mué profonde attention sa voix terrible, et les sons épouvantables qui sortent de sa bouche, et qui se font entendre par l'éclat de son tonnerre.*

3. *Il considère lui-même tout ce qui se passe sous le ciel, et il répand sa lumière jusqu'aux extrémités de la terre, en faisant briller ses éclairs depuis un bout jusqu'à l'autre.*

4. *Quand l'éclair aura paru, un grand bruit s'élèvera après lui, il tonnera par la voix de sa grandeur; et après même qu'on aura entendu sa voix, on ne pourra la comprendre, ni savoir comment elle se forme, ni ce qu'elle exprime.*

5. *Dieu se rendra ainsi admirable par la voix de son tonnerre. C'est lui qui fait des choses grandes et impénétrables à l'esprit humain;*

6. *Qui commande à la neige de descendre sur la terre, et qui fait tomber les pluies abondantes de Thiver, et les eaux impétueuses des grands orages.*

7. *C'est lui qui, durant les orages, met comme un seau sur la main de tous les hommes, afin qu'ils cessent de travailler à la terre, et qu'ils reconnaissent tous que leurs œuvres ne se font que par l'ordre du Seigneur.*

8. *C'est par ce même ordre que la bête rentre alors dans sa tanière, et qu'elle demeure dans sa caverne;*

9. *Que la tempête sorte des lieux les plus cachés du midi, et le froid, des vents d'aquilon.*

10. *La glace se forme au souffle de Dieu; et le même souffle la faisant refondre, les eaux se répandent ensuite dans une grande abondance.*

11. *Le froment désire les eaux qui tombent des nues, et les nues répandent leur lumière, en répandant des pluies accompagnées d'éclairs.*